

26.22x33.38	31	8 עמוד	הארץ - ספרים	16/05/2012	32050055-0
מועצה אזורית חוף אשקלון - 64221					

חברה

שקט רועש מאוד

חיילים במחמת לבנון הראשונה מתוך הסרט "ואלס עם בשייר"

איור: דוד פולונסקי

הקרב החל ממלחמת העולם הראשונה - שבה נחשבו הלומי הקרב כ"פסיכופטים משתמטים ופחדנים, המעדיפים את האינטרסים האנוכיים של עצמם ובוגדים בערכים האתיים של אומריהם". באופן צפוי, מובילה אותנו קינן למלחמת העולם השנייה, כשהממסד האמריקאי חשש שהלם קרב הוא בעצם "סוג של מגפה, בעיה חרו" לפת הנובעת מתשישות, ששבוע מנוחה וכמה ארוחות ירפאו אותה ויחזיר את החיילים מלאי מרץ לקו החזית", ומשם להיסטוריית הפוסט-טראומה של מדינת ישראל.

על פי קינן, מלחמת השחרור התאפיינה כ"מאבק של לחיות או לחדול, מלחמה למען אלה שסבלו וחלמו בעבר ומתו בסבלותיהם, מלחמה להגשמת החלום של נפש יהודי הופי שייה במולדתו". במלחמה זו טופלו נפגעי פרי-סטראומה במחלקות פסיכיאטריות שהוקמו ביפו, צריפין וחיפה. הם שוחררו מהצבא, אך לא הוכרו כנכי צה"ל. קינן מסבירה שהלומי הקרב נחשבו אז כבעלי כוונת השתמטות או חולשה אידיאולוגית.

רק לאחר מלחמת יום הכיפורים הכירה מדינת ישראל בהלם קרב כפציעת מלחמה לכל דבר. אחת הסיבות לכך היא שלעומת המלחמות שלפניה, במלחמת יום הכיפורים חוותה מדינת ישראל, בפעם הראשונה, מעין "תגובת קרב קולקטיבית". בהמשך טוענת קינן כי "משתקף שינוי הערכים גם באופן שבו תופשים הצבא והמדינה את מחויבותם לגורלו האישי של כל חייל וחייל", וממשיכה וכותבת ש"המשבר במחויבות לחיילים נוגע בראש וראשונה באתוס הישראלי המורש של חילוץ לוחמים בכל תנאי, שהעשור הראשון של המאה ה-21 מסמן את התפוררותו". כדי לחוק את דבריה על התפוררות האתוס הלאומי, מביאה קינן שלוש דוגמאות: פרשת מותו של מרחת יוסף, מלחמת לבנון השנייה, שדירדרה את האמון בהנהגה המדינית והצבאית, והמאבק הציבורי לשחרורו של גלעד שליט.

בעמוד 105 כותבת קינן: "ראש הממשלה אז אהוד ברק הנחה את שר הביטחון שאול מופז להימנע מפעולה צבאית לחילוץ החייל הפצוע וכו'". כאן מופיעה, כמובן, טעות גסה. שאול מופז היה רמטכ"ל ולא שר ביטחון, וגם כמו אוני שמעתיו אומר, בביקור אצל חיילים שישבו מול עזה: "בעניין מרחת יוסף טעינו". אני מסכים עם דעת המחברת באשר להתפוררות האתוס הישראלי, אלא שלדעתי הוא החל עוד במאה הקודמת. די אם נזכיר את מאבקו של סרן (במיל') מוטי אשכנזי, מפקד מוצב בודפשט, ורבים אחרים, שהפגינו נגד ממשלת גולדה מאיר ומשה דיין והיו בין הגורמים הבולטים להחלטתה של גולדה מאיר להתפטר וללכת לבחירות הרשות.

בשער השני דנה קינן בגבורתו של העורף בישראל ומתארת את בריגדות רבה את התמורדות האזרח הישראלי עם פיגועים, אוטובוסים מתפוצצים, מלחמת המפרץ הראשונה, נפילות רקטות קסאם וגראד, והעורף, שספג מאות טי"לים במלחמת לבנון השנייה.

קינן מצביעה על הבטים חשובים בממד ההיסטורי והפוליטי ודנה בסטיגמות שאוחזים מוסדות ציבוריים כלפי נפגעי חרדה, ואף מרחיבה בעניין "השוואת הזכויות החומריות של אזרחים נפגעי פעולות האיבה לאלה של החיילים". לטעמי, לדיון האחרון אין מקום בספר על נפגעי טראומה ואת משום שהוא מרחיב את היריעה למאבק שאינו ממין העניין.

קינן מקדישה מקום, ובצדק, לעמותות כמו נט"ל במערך הטיפול בנפגעי טראומה ולמרכז חיו החוסן, שהוקמו לפני כשבע שנים בישובי

לנגד עינינו צפו דמויותיהם של חברי לפלוגה ולגדוד, הלומי קרב הצנחנים בחווה הסינית: דדי - שראש אחד מחייליו עף עליו ומאז לא חזר לעצמו; בני - שגרר חייל פצוע ונפצע אף הוא, אך לא פצעו הגופניים הם אלו שהשפיעו על חייו; הנרי - שכל פעם שהוא רואה צנחן הוא בור כה; ועוד רבים וטובים שמצדיקים את האמירה שדור מלחמת יום הכיפורים הוא "דור שרוט".

גם מעורבותה של עמותת נט"ל (נפגעי טראומה לאומית) בהוצאת הספר - ואני מכיר מקרוב את עבודתה הברוכה והחשובה עם נפגעי הלם קרב - נתנה לי את התחושה שזוהו הספר שלהם, של נפגעי הטראומה והפוסט-טראומה. זהו ספר הממחיש, למשל, מה עובר על פרויי שבי שלקו בפוסט-טראומה: ערים בלילה, הם חווים ברמיזים את צעקות הבריהם לשבי ועוד חוויות קשות מנשוא שינצרו בלכם עד יומם האחרון. אבל מתברר שטעיתי, ההקדמה אינה מלמדת על המשך הספר. זהו ספר המתאר את התפתחות הטיפול בטראומה ופוסט-טראומה ממלחמת העולם הראשונה ועד ימינו אלה. ככזה, הספר כתוב בצורה מעניינת, מדויקת וידידותית לקוראים שאין יודעים על התפתחות ההכרה והטיפול בטראומה ובפוסט-טראומה לאורך השנים.

קינן מחלקת את הספר לשלושה שערים. השער הראשון נפתח בציטוט מספרו של מנחם אנסבכר, "דיסימלגס הכסף" (דניאלה די-נור, 2003). אנסבכר - סגן צעיר בגדוד הצנחנים 50, מפקד מוצב תל סאקי שברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים - מתאר במלים ספורות ובצורה ערינה ומרגשת את עולמם הפנימי של לוחמי מלחמת יום הכיפורים, עולמו שלו: "על אף שהלכנו למקומות אחרים, אפילו שבנינו לעצמנו עולמות אחרים, כולנו בעצם נשארנו שם, בעשן השחור הרועך, בשקט הנורא שאחרי, בשתיקות, כל אחד לברו". ציטוט זה יכול היה להכניס את הקוראים דרך השער הראשון ישר לעולמם הפנימי של הלום הקרב, אך לא כך הוא. השער מוביל אותנו להיסטוריה של הלומי

כאילו היא פצע נסתר: טראומת מלחמה בחברה הישראלית

עירית קינן. הוצאת עם עובד בשיתוף עם נט"ל, 288 עמ', 94 שקלים

מעוזיה סגל

חודש מארס השנה התאפיין בסבב אלימות נוסף בדרום: פצצות מרגמה, רקטות גראד, קסאמים וכיפת ברזל התעופפו באוויר במחול מאיים. כן, גם כיפת ברזל מסוכנת כשהלקי המתכת נופלים ארצה ואתה במקרה נמצא בדרכם. מהמשרד שלי במועצה האזורית **חוף אשקלון** יכולתי לשמוע את צעקות הבהלה של העובדים כששמעו מדי פעם בפעם אזעקה עולה ויורדת. מפחיד, סכנת חיים אפפה אותנו. למרות זאת, המשכנו לתת שירותים לתושבי המועצה כמיטב יכולתנו, לפחות 30 מהם פנו למרכז החוסן לטיפול בחרדה ועוד רבים הגיעו בשבועות שלאחר מכן.

רק לאחר שנרגעתי מעט מהלחץ שבו הייתי שרוי, יכולתי להתרכז בקריאת הספר "כאילו היא פצע נסתר: טראומת מלחמה בחברה הישראלית" מאת עירית קינן. שם הספר עורר בי ציפיות רבות, כך גם ההקדמה, שבה מתארת המחברת את שלוש שנות איסוף החומר, כתיבתו ועריכתו. קינן מסבירה בתחילת הספר שמטרתו היא "לפרוש תמונה עמוקה ורחבה, שגם כאשר היא מכאיבה, היא משודטטת מתוך אמפטיה ומנסה להעלות את הרברים למודעות ולהציע אפשרות אחרת, ציטוט זה וציטוט אחר המופיע עמוד קודם - "שקעתי כל-כולי בעולמם של נפגעי הטראומה מצד אחד, ובקשייה, פחדיה ומועקותיה של החברה הישראלית מצד אחר" - גרמו לי להבין שהספר עומד להתמקד בנפגעי הטראומה והעלות לפני הקוראים את כאבם וקשייהם.